

23.5.2014

Lausunto asiakirjasta *Kohti varhaiskasvatustalukia. Varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän raportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:11.*

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti joulukuussa 2012 työryhmän valmistelemaan päivähoitoa koskevien säädösten uudistamista. Helsingin yliopistolta on pyydetty lausunto Opetus- ja kulttuuriministeriön asiakirjasta *Kohti varhaiskasvatustalukia. Varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän raportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:11.*

Helsingin yliopiston käyttäytymistieteellisen tiedekunnan opettajankoulutuslaitoksen laitosneuvosto on käsitellyt laitoksen lausunnon 15.5.2014 pitämässään kokouksessa ja esittää kantanaan seuraavaa.

Johdanto

Helsingin yliopisto lähtee lausunnossaan siltä, että varhaiskasvatus on todettu osaksi kasvatus- ja koulutusjärjestelmää, eikä se ole enää sosiaalihuoltolain alainen sosiaalipalvelu. Hallinnonalan siirron opetus- ja kulttuuriministeriöön tulee näin ollen näkyä myös lainsäädännössä, jonka on sitouduttava edistämään suunnanmuutosta.

Helsingin yliopiston lausunnossa ehdotetaan lakiehdotukseen muutoksia, jotka noudattavat valtakunnallisia linjauksia ja kansainvälisiä suosituksia sekä edistävät koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen ja päivähoiton käsitteet tulee erottaa toisistaan ja määritellä selkeästi, jolloin lapsen oikeus varhaiskasvatukseen ja päivähoitoon on mahdollista ilmaista selkeästi.

Varhaiskasvatuksen laatu on kiinteästi sidoksissa koulutuspoliittisiin ratkaisuihin ja henkilöstöä koskeviin säädöksiin. Tällä hetkellä pedagogisen, varhaiskasvatukseen keskittyvän koulutuksen saaneita lastentarhanopettajia on enää 18 % päiväkotien henkilökunnasta, muun henkilökunnan edustaessa sosiaali- ja terveysalan koulutuksia. Varhaiskasvatustalukin on varmistettava lastentarhanopettajien määrän kasvattaminen vastaamaan kansainvälisiä suosituksia (50 %).

Helsingin yliopisto korostaa lausunnossaan myös lasten tasa-arvoisia kulttuurisia oikeuksia. Uusi varhaiskasvatustaluki on keskeisessä asemassa lasten kulttuuristen oikeuksien vahvistajana ja siksi ne tulee mainita laissa.

Korostamme sitä, että ehdotuksemme ovat pääosin kustannusneutraaleja, mutta toteutuessaan ne edistäisivät merkittävästi varhaiskasvatuksen laadun parantamista. Lastentarhanopettajan kelpoisuusehtojen tarkistaminen ei tuota lainkaan kustannuslisää, sillä palkkakulut pysyisivät nykyisellään.

1. luku

Esitämme pykälisiin 1, 2 ja 3 seuraavanlaista muotoilua:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen ja päivähoidon sekä vanhempien oikeudesta saada lapselle varhaiskasvatusta ja päivähoidtoa.

Tässä laissa säädetään kunnan järjestämästä varhaiskasvatuksesta ja päivähoidosta, jota järjestetään päiväkodissa varhaiskasvatuksen yhteydessä tai välittömästi ennen tai jälkeen esiopetuksen päivittäisen toiminta-ajan.

Laissa säädetään myös päivähoidosta, jota annetaan perhepäivähoidossa. Niin ikään laissa säädetään päivähoidosta, jota annetaan perhepäivähoidossa välittömästi ennen tai jälkeen esiopetuksen päivittäisen toiminta-ajan.

Tässä laissa säädetään päivähoidosta, jota järjestetään huoltajien työssäkäynnin tai opiskelun takia myös iltaisin, öisin, viikonloppuisin tai arkipyhinä.

Tässä laissa säädetään lisäksi yksityisen palvelun tuottajan järjestämästä varhaiskasvatuksesta ja päivähoidosta, joihin voi saada lasten kotihoitoa tuesta ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa (1128/1996) tarkoitettua yksityisen hoidon tukea.

Esiopetuksesta säädetään perusopetuslaissa ja sen nojalla annetuissa säädöksissä. Tätä lakia sovelletaan kuitenkin esiopetukseen, jos se järjestetään samassa paikassa kuin tämän lain tarkoittamaa varhaiskasvatusta ja päivähoidtoa, jollei perusopetuslaissa toisin säädetä.

2 §

Tässä laissa varhaiskasvatuksella tarkoitetaan päiväkodissa tarjottavaa suunnitelmallista, tavoitteellista lapsen iän ja kehitysvaiheen mukaista pedagogista toimintaa, jossa kasvatusta ja opetusta sekä niihin sisältyvä ja liittyvä hoito ja huolenpito toteutuvat tasapainoisesti ja lapsen tarpeiden kannalta tarkoituksenmukaisesti. Varhaiskasvatusta perustuu valtakunnalliseen ohjaavaan varhaiskasvatuksen järjestäjää velvoittavaan aslakirjaan, jonka laadinnasta vastaa opetushallitus. Varhaiskasvatusta arvioidaan säännöllisesti ja arvioinnin ohjelmuksesta vastaa opetushallitus.

Päivähoidolla tarkoitetaan tässä laissa lapsen huoltajien työssäkäynnin tai opiskelun takia järjestettävää hoitoa päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Päivähoidon tulee olla hoidollisesti ja kasvatuksellisesti korkeatasoista ja sille tulee määrittellä omat tavoitteet, jotka mahdollistavat hyvän päivähoidon järjestämisen sekä päiväkodissa että perhepäivähoidossa.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on

1. edistää jokaisen lapsen tasapainoista kehitystä, kasvua, oppimista, terveyttä ja hyvinvointia,
2. tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista,
3. antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset ja tasa-arvoiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, kunnioittaa sukupuolen moninaisuutta ja edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä kunnioittaa kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa,
4. tarjota lapsen iän ja kehityksen mukaista sekä kehitystä monipuolisesti tukevaa pedagogista toimintaa sekä tähän sisältyvää ja liittyvää huolenpitoa,
5. tarjota terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö, joka on pedagogisesti ja esteettisesti suunniteltu ja rakennettu lasten ikä- ja kehitystaso huomioiden,
6. toteuttaa lapsen leikkiin ja lastenkulttuuriin perustuvaa toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset,
7. varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ikänsä ja kehityksensä mukaisella tavalla,
8. turvata lasta kunnioitava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatus- ja päivähoitohenkilöstön välillä,
9. tunnistaa lapsen yksilöllinen tuen tarve ja järjestää hänelle tukea varhaiskasvatuksessa omassa lapsiryhmässään heti tuen tarpeen ilmetyä ja tarvittaessa moniammatillisessa yhteistyössä,
10. tukea lapsen kasvua toisen ihmisen kunnioittamiseen, kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lasten oman kulttuurin toteutumista ja lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuunalaiseen toimintaan ja yhteiskunnan jäsenyyteen sekä
11. toimia yhdessä lapsen huoltajien kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen huoltajia kasvatus-työssä.

Perustelut muutosesityksille lukuun 1:

1 § *Soveltamisala* ja 2 § *Varhaiskasvatuksen määritelmä*

Varhaiskasvatuksen ja päivähoidon käsitteiden puutteelliseksi jäänyt analyysi ja määrittelyminen on tuottanut työryhmän esitykseen käsitteellisiä ongelmia ja ristiriitaisuuksia. Laissa tulee määritellä selkeästi sekä lasten oikeus varhaiskasvatukseen ja päivähoitoon että huoltajien oikeus saada lapselleen varhaiskasvatusta ja päivähoitoa. Ei riitä, että lakitekstissä päivähoito korvataan sanalla varhaiskasvatus.

Varhaiskasvatus on paltsi hallinnollisesti osa kasvatus- ja koulutusjärjestelmää, myös käsitteellisesti linjassa perusopetuksen kanssa: huomio kohdistuu molemmissa toimintaan, jonka tarkoituksena on edistää – ikävaiheen erityistarpeet huomioon ottaen – lapsen tasapainoista kehitystä, kasvua, oppimista, terveyttä ja hyvinvointia. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista, tavoitteellista lapsen iän ja kehitysvaiheen mukaista pedagogista toimintaa, jossa kasvatus ja opetus sekä niihin sisältyvä ja liittyvä hoito ja huolenpito toteutuvat tasapainoisesti ja lapsen tarpeiden kannalta tarkoituksenmukaisesti. Päivähoitossa taas päähuomio on lapsen huoltajien työssäkäynnin tai opiskelun takia järjestettävässä hoidossa, jota voidaan tarjota päiväkodissa tai perhepäivähoitossa. Myös päivähoiton tulee olla sekä hoidollisesti että kasvatuksellisesti laadukasta ja sille tulee määritellä omat tavoitteet, jotka mahdollistavat hyvän päivähoiton järjestämisen sekä päiväkodissa että perhepäivähoitossa. Päivähoitoa voidaan järjestää päiväkodin varhaiskasvatuksen yhteydessä moniammatillisen työntekijätiimin toteuttamana, jolloin lapsen päivästä muodostuu ehjä kokonaisuus.

Työryhmän raportissa sana päivähoito on korvattu kontekstiin katsomatta sanalla varhaiskasvatus, mikä tuottaa ongelmia muun muassa eri toimintamuotojen omaleimaisuuden ymmärtämiselle. Päiväkodeilta ja perhepäivähoidolta ei voida eikä pidä edellyttää kaikilta osin samanlaista ja samantasoista toimintaa ja on väärin sekä perhepäivähoitajia että perhepäivähoitoa käyttäviä perheitä kohtaan viestittää lakitekstissä, että perhepäivähoidossa lapsi saisi kaiken saman, mitä päiväkodissa on mahdollista tarjota. Myös perhepäivähoidon vahvuudet, joiden takia osa perhelstä asettaa sen etusijalle, ovat eri kohdissa kuin päiväko-deilla ja siksi perhepäivähoidolle tulee määritellä omat tavoitteet ja laatuksiteerit.

Käsitteiden puutteellinen määrittely näkyy useissa työryhmän esityksen kohdissa. 1§:ssa todetaan, että lakia sovelletaan myös "päiväkodissa ja perhepäivähoidossa annettavaan *varhaiskasvatukseen rinnastettavaan toimintaan*, jota annetaan esiopetukseen osallistuville lapsille välittömästi ennen esiopetusta tai sen jälkeen." 35 §:n toisessa momentissa kuitenkin esiopetusta edeltävään tai sen jälkeiseen toimintaan viitataan epä johdonmukaisesti sanalla "varhaiskasvatus". Työryhmän esityksen 11 §:ssa esitetään, että iltaisin, öisin, viikonloppuisin ja arkipyhinä annettava "varhaiskasvatus" olisi tarveharkintaista. Käsitteen varhaiskasvatus ulottaminen myös yöalkaan paljastaa viimeistään työryhmän esityksen käsitteenmäärittelyn ongelmallisuuden.

Kerhotoiminnalle (esimerkiksi seurakuntien kerhot) ei tule asettaa samoja kriteereitä kuin päiväkodeille. Seurakuntien kerhot täydentävät lapsiperhelle tarjolla olevien toimintamuotojen kirjoa ja ovat osalle perheitä myös uskonnollisiin syihin perustuva valinta, mutta niillä ei voi korvata päiväkotien osapäiväistä varhaiskasvatusta kaikkien perheiden osalta. Myös seurakuntien kerhoihin osallistuville lapsille tulee olla tarjolla kunnallista päivähoitoa perheiden tarpeiden määrittelemässä laajuudessa.

Lain soveltamisalaan kuuluva päiväkotien varhaiskasvatus ja siihen yhdistettynä järjestettävä päivähoito sekä perhepäivähoidossa järjestettävä päivähoito tulee määritellä laissa tavalla, joka ottaa huomioon eri toimintamuotojen ominaislaadun. Kerhotoiminta tulee jättää varhaiskasvatustilain ulkopuolelle.

Luku 2.

Varhaiskasvatuksen järjestäminen

Esitämme yksityistä varhaiskasvatusta ja päivähoitoa koskevan pykälän lisäämistä lukuun 2.

X § (tämä on esitetty uusi pykälä ja siksi numeroimaton)
Yksityisen varhaiskasvatuksen ja päivähoidon järjestäminen

Yksityisen varhaiskasvatuksen ja päivähoidon järjestäminen on luvanvaraista. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että varhaiskasvatuksen ja päivähoidon järjestäminen perustuu erityiseen varhaiskasvatus- tai sivistystarpeeseen ja että varhaiskasvatuksen järjestäjä ja kunta, jossa varhaiskasvatusta järjestetään, ovat sopineet asiasta. Lupa vieraskielisen varhaiskasvatukseen, erityisopetuksen, erityiseen maallmankatsomukselliseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvan varhaiskasvatuksen järjestämiseen voidaan myöntää alueellisen tai valtakunnallisen tarpeen perusteella, vaikka varhaiskasvatuksen järjestäjä ei ole tehnyt edellä tarkoitettua sopimusta. Lupa voidaan myöntää myös ulkomailla järjestettävää varhaiskasvatusta varten. Yksityistä varhaiskasvatusta ja päivähoitoa ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Luvassa (joka määrittää tarkemmin momentissa X) nimetään kunnat, joissa varhaiskasvatusta järjestetään, opetuskieli, erityinen varhaiskasvatuksellinen tehtävä, varhaiskasvatuksen järjestämis muoto sekä muut tarpeelliset varhaiskasvatuksen ja siihen rinnastettavan päivähoitotoiminnan järjestämiseen liittyvät ehdot. Muutoksesta varhaiskasvatuksen ja päivähoiton järjestämislupaan päättää asianomainen ministeriö.

Valtioneuvosto voi peruuttaa varhaiskasvatuksen ja päivähoidon järjestämistä koskevan luvan, jos varhaiskasvatus ei täytä X momentissa luvan myöntämiseksi säädettyjä edellytyksiä tai jos varhaiskasvatus tai päivähoito järjestetään muuten vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä.

10§ Varhaiskasvatuksen monialainen yhteistyö

Varhaiskasvatuspalvelut muodostavat muiden opetustoimen palvelujen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kanssa monialaisen toiminnallisen lasten ja lapsiperheiden palvelukokonaisuuden. Kunnan on varhaiskasvatuspalveluja järjestäessään **tehtävä yhteistyötä koulutuksesta, opetuksesta ja lastenkulttuurista sekä lastensuojelusta ja muusta sosiaalihuollosta, neuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.**

Perustelut muutosesityksille lukuun 2:

x §

Koska varhaiskasvatus on osa kasvatus- ja koulutusjärjestelmää ja sen tavoitteena on täten edistää koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista, on myös yksityistä varhaiskasvatusta ja päivähoitoa koskevien säädösten oltava linjassa perusopetuksen kanssa. Näin ollen on johdonmukaista, että yksityisen varhaiskasvatuksen ja päivähoiton järjestäminen tulee olla luvanvaraista.

10 §

Vanhassa päivähoitolaissa (1973) mainitaan kulttuurisen perinteen merkitys. Lapsen oikeuksien yleissopimus (ratifioitu Suomessa 1991) korostaa kunkin kansan perinteiden ja kulttuurin kunnioitusta. Lasten kulttuuriset oikeudet liittyvät niin ikään lasten osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen (Ehdotus lasten kulttuuripoliittiseksi ohjelma vuosille 2014–2018; Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012–2015). Nämä yhtä lailla lasten oikeuksien yleissopimuksessa kuin Suomen perustuslaissa mainitut lapsen oikeudet kulttuuriin eivät toteudu tällä hetkellä eikä suomalaisilla lapsilla ole tasavertaisia mahdollisuuksia, eikä heidän alueellinen ja sosiaalinen tasa-arvonsa toteudu. Varhaiskasvatus on esi- ja perusopetuksen ohella keskeisessä asemassa, jotta voidaan taata lasten kulttuuriset oikeudet: osallisuus, yhdenvertaisuus, kulttuuristen erojen tasaaminen sekä kulttuurin saavutettavuus. Varhaiskasvatuksessa tarvitaan kulttuurin saavutettavuuden ja lasten kuulemisen lisäämistä sekä eri hallinnonalojen välisen ja moniammatillisen työn lisäämistä lapsen parhaaksi. Uusi varhaiskasvatustalaki on keskeisessä asemassa lasten kulttuuristen oikeuksien vahvistajana ja siksi oikeudet tulee mainita laissa.

3 luku

Lapsen ja lapsen huoltajien asema ja oikeudet

11 § *Oikeus varhaiskasvatukseen*

11 § (esitämme seuraavaa muotoilua 11 §:n toiseen momenttiin)

Lapsella on oikeus päiväkodissa annettavaan varhaiskasvatukseen sekä päiväkodissa tai perhepäivähoitossa annettavaan päivähoitoon. Iltaisin, öisin ja arklipyhinä annettavaan päivähoitoon päiväkodissa tai perhepäivähoitossa on oikeus lapsilla, joilla on slihen tarve huoltajien työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi.

19 § Osallisuus ja vaikuttaminen (lisäys19 §:n kolmanteen momenttiin)

Lisäys: Lapsille ja heidän huoltajilleen on toimintayksikössä järjestettävä säännöllisesti mahdollisuus osallistua yksikön toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lasten oman kulttuurin vahvistaminen tukee lasten mahdollisuuksia osallisuuteen ja vaikuttamiseen.

23 § Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (muutos 23§:n 1. momentin viimeiseen lauseeseen)

Opetushallitus valmistelee perusteet yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä lastenkulttuurista vastaavien ja muiden tarvittavien yhteistyötahojen kanssa.

6 luku

Henkilöstön tehtävät ja kelpoisuusvaatimukset

27 §–28 §

Esitämme, että 27 § ja 28 § yhdistetään ja ovat seuraavassa muodossa:

27 §

Kelpoisuus lastentarhanopettajan tehtäviin

Kelpoisuusvaatimuksena lastentarhanopettajan tehtäviin on vähintään kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, johon sisältyy tai jota on täydennetty lastentarhanopettajan koulutuksella. Kelpoisuus lastentarhanopettajan tehtäviin säilyy niillä henkilöillä, jotka toimivat lastentarhanopettajan tehtävissä lain tullessa voimaan ja joilla tuolloin oli sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen (608/2005) mukainen kelpoisuus näihin tehtäviin. Lisäksi kelpoisuuden lastentarhanopettajan tehtäviin voivat säilyttää ne henkilöt, joilla lain voimaan tullessa oli opinto-oikeus sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinnon suorittamiseen ja joiden tutkintoon sisältyy vähintään 60 opintopisteen verran varhaiskasvatuksen opintoja. Lisäksi kelpoisuuden lastentarhanopettajan tehtäviin voivat saada henkilöt, jotka ovat suorittaneet/suorittavat edellä kuvatun sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinnon vuoteen 2019 mennessä.

28 § (työryhmän raportissa 29 §)

Kelpoisuus lastenhoitajan tehtäviin

Kelpoisuusvaatimuksena lastenhoitajan tehtäviin varhaiskasvatuksessa ja päivähoitossa on vähintään sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, johon sisältyy tai jota on täydennetty lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelman opinnoilla, taikka lapsi ja perheyön perustutkinto.

30 § (työryhmän raportissa 31 §)

Kelpoisuusehtona varhaiskasvatuksen erityisopettajan tehtäviin on erilliset varhaiskasvatuksen erityisopettajan (VEO) opinnot, joiden pohjakoulutuksena on lastentarhanopettajan koulutus. Lastentarhanopettajan koulutuksella tarkoitetaan tässä yliopistolista kasvatustieteen kandidaatin tutkintoa, johon sisältyy lastentarhanopettajan koulutus tai aikaisempaa opistotasoista lastentarhanopettajan koulutusta.

Perustelut lukuun 6 (27 §-31 § ja 35-37 §) tehtyihin muutosesityksiin:

Hallinnonalan siirto vuoden 2013 alusta opetus- ja kulttuuriministeriöön merkitsi muun muassa sitä, ettei varhaiskasvatus enää ole sosiaalihuollon alainen sosiaalipalvelu. Hallinnonalan muutos velvoittaa siihen, että suunnanvaihdos näkyy myös lainsäädännössä. Kun varhaiskasvatus nyt on linjattu osaksi kasvatus- ja koulutusjärjestelmää, tulee myös sen henkilöstössä olla nykyistä suurempi osuus työntekijöitä, joilla on kasvatus- ja opetusalan koulutus. Varhaiskasvatus ja päivähoito kuuluivat aiemmin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan, jona aikana henkilöstön koulutusmäärien painopiste on siirtynyt kasvatus- ja opetusalan sosiaali- ja terveysalalle. Lastentarhanopettajien koulutustarvetta ei ole selvitetty ja tästä johtuen koulutusmäärät ovat olleet jatkuvasti riittämättömät. Kun samanaikaisesti sosiaalialan ammattikorkeakoulututkintojen koulutusmääriä on kasvatettu voimakkaasti on lastentarhanopettajakoulutuksen

saaneiden osuus pudonnut henkilöstössä. Tällä hetkellä enemmistöllä henkilöstöstä on jokin sosiaali- ja terveysalan koulutus ja enää pienellä osalla (18 %) varhaiskasvatukseen painottuva opettajankoulutus ja suurimmalla osalla sosiaali- ja terveysalan toisen asteen tutkinto, sosiaalialan opistotutkinto tai sosiaalialan AMK-tutkinto.

Päiväkotien henkilöstöstä vajaalla yhdellä kolmesta on kolmannen asteen tutkinto, kun YK:n suosituksen mukaisesti 50 %:lla työntekijöistä tulee olla kolmannen asteen tutkinto. OECD puolestaan (2012) suosittaa, että lastentarhanopettajan kelpoisuuden antava kolmannen asteen tutkinto keskittyy lapsen varhaisvuosiin liittyvään osaamiseen. Varhaiskasvatuksen koulutusten arviointiraportti vuodelta 2013 toteaa yksiselitteisesti, että lastentarhanopettajan koulutus verrattuna muihin koulutuksiin sisältää eniten varhaiskasvatuksen tehtäviin valmistavia opintoja.

Yliopistollisen lastentarhanopettajakoulutuksen vahvuus on arviointiraportin mukaan varhaiskasvatussosaamisen lisäksi sen kiinteä yhteys muuhun opettajankoulutukseen, mikä on olennainen seikka tilanteessa, jossa varhaiskasvatus on aikaisempaa vahvemmin liittymässä osaksi suomalaista kasvatus- ja koulutusjärjestelmää. Yliopistotutkinnot tarjoavat myös mahdollisuuden eri opettajaryhmien yhteistyöhön ja osin yhteisiin opintoihin koulutusaikana. Yliopistojen opettajankoulutuslaitoksilla on käytettävissä kaikkien varhaiskasvatuksen osa-alueiden korkein osaaminen. Yliopistoilla on resurssit tarjota korkeatasoisimmat opinnot myös erityiskasvatuksen ja yhteiskunnallisten opintojen alueella. Lisäksi yliopistot pystyvät tarjoamaan laajan sivuainevalikoiman, mikä monipuolistaa entisestään lastentarhanopettajan ammatillista osaamista.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan opintojen suorittaminen edellyttää, että pohjakoulutuksena on varhaiskasvatukseen suuntautuva opettajankoulutus. Erikoistumisopinnoissa ei ole mahdollista palkata puutteellisen pedagogisen pohjakoulutuksen aiheuttamaa vajausta ja tuottaa samalla erityisopettajan kelpoisuutta. Varhaiskasvatuksen erityisopettajalla (VEO) on oltava jo erikoistumiskoulutukseen tullessaan vahva lapsen kehityksen tuntemus, jonka varaan erilliset erityisopettajan opinnot voidaan rakentaa. Lastentarhanopettajakoulutuksessa perehdytään monipuolisesti lapsen kehitykseen ja kasvatuksen teoreettisiin lähtökohtiin sekä teoriaopinnoissa opiskellen että soveltaen niitä harjoittelujaksolla. Varhaiskasvuosien erityiskasvatuksessa lapsen erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja kehitystä tukevan toiminnan suunnittelu ja toteutus pohjautuvat hyvään yleiseen pedagogiikkaan. Tämä edellyttää erityisopettajan opintojen pohjaksi opettajankoulutusta, jossa perehdytään syvällisesti pienten lasten kehitykseen ja sen pedagogiseen tukemiseen.

7. luku

Henkilöstön mitoitus, rakenne ja täydennyskoulutus

35 §

Päiväkodin henkilöstön mitoitus

Jokaisessa päiväkodin lapsiryhmässä tulee olla vähintään yksi yliopistollisen lastentarhanopettajakoulutuksen saanut lastentarhanopettaja tai henkilö, jolla on tämän lain 27 §:ssä säädetty kelpoisuus lastentarhanopettajan tehtäviin tai joka on hankkinut em. kelpoisuuden 27 §:ssä säädetyn siirtymäajan puitteissa. Päiväkodin henkilökunnasta vähintään viidelläkymmenellä prosentilla tulee olla yliopistollinen lastentarhanopettajan koulutus. Muilta lapsiryhmän työntekijöiltä edellytetään soveltuvaa toisen asteen koulutusta, joka on määritelty tämän lain 28 §:ssä (työryhmän raportissa 29 §)

Päiväkotien ja perhepäivähoidon asiakasperheille tulee tarjota varhaisen tuen perhe-työntekijän palveluita kunnassa ilmenevän tarpeen mukaisesti.

37 §

Päiväkodin lapsiryhmät muodostetaan siten, että niihin sijoitetaan enintään se määrä lapsia, mikä vastaa kolmea kasvatus-, hoito- ja opetustehtävissä olevaa tämän lain 27

§:n, 28 §:n ja 29 §:n mukaiset kelpoisuusehdot täyttävää henkilöä. Ryhmä muodostettaessa on lisäksi noudatettava tämän lain 35 §:n mukaista mitoitusta ja otettava huomioon lasten ikä ja kehitys. Ryhmät tulee muodostaa siten, että varhaiskasvatuksessa voidaan saavuttaa sille asetetut tavoitteet.

Perustelut muutosesityksille, jotka on tehty lukuun 7 (35 §)

Pysyvä lapsiryhmä mahdollisimman pysyvine aikuisineen on lapsen oikeus, joka tulee kirjata lakiin. Uuden lain tulee ehkäistä lapsiryhmien kokojen kasvattaminen haitallisen suuriksi esimerkiksi henkilöstön ja lasten väliseen suhdelukuperiaatteeseen tai lasten poissaoloihin vedoten. Työryhmän esityksen 35 §:n kolmannen momentin lopussa oleva maininta "toiminnassa voidaan käyttää erilaisia toiminnallisia pienryhmiä" tulee ehdottomasti jättää pois. Toiminnalliset pienryhmät kuuluvat normaaliin päivittäisen toiminnan organisointiin, joka tulee jättää henkilökunnan ammatilliseen harkintaan.

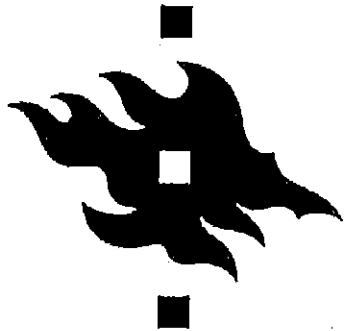
Lopuksi

Helsingin yliopiston lausunnossa keskitytään työryhmän raportin kohtiin, jotka on välttämätöntä muuttaa vastaamaan hallinnonalasiirron jälkeistä tilannetta, jossa varhaiskasvatus on osa kasvatus- ja koulutusjärjestelmää. Lausunnossa painotetaan henkilöstön tarkoituksenmukaisen koulutuksen merkitystä varhaiskasvatuksen keskeisenä laatutekijänä. Yliopiston lausunnon keskeiset esitykset ovat:

- Varhaiskasvatuksen ja päivähoidon käsitteenmäärittely on selkiytettävä ja eri toimintamuodoille asetettava omat tavoitteet.
- Kelpoisuusehdoksi kolmannen asteen tutkintoa edellyttäviin lastentarhanopettajan tehtäviin tulee määritellä yliopistollinen lastentarhanopettajan koulutus ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan (VEO) pohjakoulutuksena tulee olla lastentarhanopettajan koulutus.

Helsingissä 23.05.2014

Jarl Lavonen, Laitoksen johtaja

23.05.2014

Lausunnon keskeinen sisältö: Kohti varhaiskasvatustalakeia. Varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän raportti.

Helsingin yliopisto lähtee lausunnossaan siitä, että opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuuluva varhaiskasvatus on todettu osaksi kasvatus- ja koulutusjärjestelmää, eikä se ole enää sosiaalihuoltolain alainen sosiaalipalvelu. Hallinnonalan siirron tulee näkyä myös lainsäädännössä, jonka on sitouduttava edistämään suunnanmuutosta. Helsingin yliopiston lausunnossa ehdotetaan lakiehdotukseen muutoksia, jotka noudattavat sekä valtakunnallisia linjauksia että kansainvälisiä suosituksia.

Helsingin yliopisto näkee välttämättömäksi, että varhaiskasvatuksen ja päivähoidon käsitteet erotetaan toisistaan ja määritellään. Tämä tulee tehdä, jotta palvelujen järjestäjien ja käyttäjien on mahdollista hahmottaa sekä käsitteiden erot että niiden yhteiset piirteet. Lausunnossa varhaiskasvatuksella tarkoitetaan päiväkodissa tarjottavaa suunnitelmallista, tavoitteellista lapsen iän ja kehitysvaiheen mukaista pedagogista toimintaa, jossa kasvatus ja opetus sekä niihin sisältyvä ja liittyvä hoito ja huolenpito toteutuvat tasapainoisesti ja lapsen tarpeiden kannalta tarkoituksenmukaisesti. Päivähoito taas ymmärretään huoltajien työssäkäynnin tai opiskelun takia järjestettäväksi hoidoksi päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Päivähoidon tulee olla hoidollisesti ja kasvatuksellisesti korkeatasoista ja sille tulee määrittellä omat tavoitteet, jotka mahdollistavat hyvän päivähoiton järjestämisen sekä päiväkodissa että perhepäivähoidossa.

Helsingin yliopisto korostaa lausunnossaan koulutuksellista tasa-arvoa ja lasten tasa-arvoisia kulttuurisia oikeuksia. Uusi varhaiskasvatustalakei on keskeisessä asemassa lasten kulttuuristen oikeuksien vahvistajana ja siksi oikeudet tulee mainita laissa. Varhaiskasvatuksen laatu on kiinteästi sidoksissa koulutuspoliittisiin ratkaisuihin ja henkilöstöä koskeviin säädöksiin. Tällä hetkellä pedagogisen, varhaiskasvatukseen keskittyvän koulutuksen saaneita lastentarhanopettajia on enää 18 % päiväkotien henkilökunnasta, muun henkilökunnan (82 %) edustaessa sosiaali- ja terveysalan toisen asteen, opistotason tai amk-koulutuksia. Varhaiskasvatustalakein on varmistettava lastentarhanopettajien määrän asteittainen kasvattaminen vastaamaan kansainvälisiä suosituksia (50 % henkilöstöstä).

Varhaiskasvatuksen koulutusten arviointiraportti vuodelta 2013 toteaa yksiselitteisesti, että yliopistoissa järjestettävä lastentarhanopettajan koulutus verrattuna muihin koulutuksiin sisältää eniten varhaiskasvatuksen tehtäviin valmistavia opintoja. Myös lastentarhanopettajien yhteys muuhun opettajankoulutukseen jo opiskeluaikana on etu tilanteessa, jossa varhaiskasvatuksen yhteyttä kasvatus- ja koulutusjärjestelmään pyritään vahvistamaan. Näin ollen kelpoisuusehtona lastentarhanopettajan tehtäviin tulee olla vähintään nykyinen kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, joka sisältää lastentarhanopettajan ammatilliset opinnot. Kelpoisuusehtona varhaiskasvatuksen erityisopettajan tehtäviin tulee olla erilliset varhaiskasvatuksen erityisopettajan opinnot, joiden pohjakoulutuksena on em. lastentarhanopettajan koulutus.

